

nemlig Spørgsmaalet om Landboreformerne ikke kan drages ind herunder.

Monrad: Turde jeg ikke bemærke, at naar Discussionen er kommet ind paa et saa vigtigt Spørgsmaal som et Ministeriums Livsvirksomhed, da er det vanskeligt, pludseligt at afbryde den.

Formanden: Ja det er vistnok vanskeligt, men Vanskeligheden vilde blive endnu større, dersom de flete Udtalelser skulde fortsattes (Ja!).

H. Sørensen: Jeg vilde tillade mig at yttre mig angaaende det Princip i at afhænde Kronens Jordegods, som i lang Tid har været gjældende i Sammenligning med det ældre Princip, da den første Afhændelse skete i det forrige Aarhundrede og fortsattes i længere Tid; jeg vilde kun pege paa den store oekonomiske Forskiel. Da de kongelige Jorde-Godser i gamle Dage tilbødes Fæstene til Eiendom, da vilde enhver Statsøkonom, som kun saae paa den nærværende Frugt, strax have sagt, at det var at give disse Godser bort, det var ingen Priis, som var Noget i Forhold til hvad den burde være, og hvis altsaa et saadant Handelsprincip var bleven fulgt den Gang, saa vilde der ikke være sket Afhændelse af en eneste Bondegård, og var igjen denne Afhændelse ikke sket, saa var Agerbrugets Fremme, Velstandens Forøgelse i Bondeklassen ikke kommen dem paa de kongelige Godser til Gode, da var Afhændelsen heller ikke sket hverken til Arvefæste eller Eiendom paa de øvrige private Godser, hvor man efterhaanden fulgte mere og mere efter, og var dette igjen ikke sket, saa havde vi endnu staaet i den gamle Armodens Trældom, saa at Bondestandens Vilkaar nu havde været de samme eller ringere, end de vare for 100 Aar siden. Jeg vil herved henlede Opmærksomheden paa denne vigtige Sandhed, at hvad der synes at være oekonomisk Lab i en philanthropisk Idees Udførelse i Handelsanliggender med Jordegods, det bliver i sine Frugter eller Følger i oekonomisk Henseende den allerførste Statsgevinst, det er blevet det her, det er blevet en saa stor Gevinst for Danmark, at Frugterne heraf ville række indtil Verdens Ende; og dog maa vi lægge Mærke til, at var det ikke sket af reen Philantropi eller Menneskefjærlighed, da var

det aldrig sket, og havde de Mænd, der stode som Styrere og som Udførere deraf, ikke været besjælede af den sande Menneskefjærligheds-, Opoffrelses- eller Philantropies Aand saa var Opmuntringen hertil, Anordning deraf til en Exempelgivning ikke fremkommen. Altsaa det kom dengang ovenfra saaledes frem, Staten gjorde Opoffrelser først; men det var rede ei en halv Menneskealder, førend denne Opoffrelse bar saadanne Frugter, at man saae, hvad der dog er den rigtigste Beregning, at man saae dette Princip bære sin Frugt til Frihed, Udvikling og saadanne Vilkaar, at de følgende nuværende Besiddere kunne fremme sig, kunne have Forstud til at fremme deres oekonomiske Anliggender, og kunde derved blive Staten til en oekonomisk Grundstøtte og Indtægtskilde, som selvstændig taale at bære Statter og Byrder. Hvad der derimod nu mangler med Hensyn til de nuværende Levninger af Jordegodssets Afhændelse ved Kronens Godser, da er det jo bare Levninger eller bare Forsømmelser af de derværende Fæsternes Uvidenhed og Mangel paa Lyst dengang til at modtage deres Steder til Selveiendom; ellers havde de havt det ligesaa godt som Fædrene til Selveierne ved Siden af dem i hiin Tid fik det. Naar denne Levning af gammelt Fæste nu ikke skal forvandles til Selveiendom i samme Aand, som skete dengang, da vilde den komme til at udgjøre den meest skærende Modsetning ved Siden deraf. Har altsaa Staten nu et saa stort Exempel fra hiin Tid med saa rige velsignede Følger for sig, saa kan her aldrig være det mindste Spørgsmaal om oekonomisk Lab for Staten, ved nu at følge dette Exempel. — Vi burde, i Forhold til hvad hiin Tids Philantropi byder os, altsaa unde disse Fæstere saadanne Vilkaar, at det kunde være et Exempel, som Staten derved giver, ja det meest velsignede Exempel til Efterfølgelse for de private Godseiere. Jeg feiler ikke, naar jeg paastaar, at ogsaa denne Idee er udtalt i den kongelige Resolution af 1846; det var dog virkelig Regjeringens Mening dengang, at den vilde give et Exempel for de private Godseiere. Det er nu med Hensyn til de Uttringer af den ærede Finantsminister, at Kronen eller Staten ikke kan være saa opoffrende at tage saadanne Billigheds-hensyn, som den private Eier kan tage, det er